

ЕТЕЛЛА ЧУПРИК

*«Бог створив спочатку музику,
потім рояль і третьою – мене»
(Етелла Чуприк)*

Етелла Олександрівна Чуприк – видатна піаністка, уродженка Закарпаття, гордість Ужгородського музичного коледжу імені Д.С.Задора, Народна артистка України, Лауреат міжнародних конкурсів ім. М. Лисенка, С. Рахманінова, Ф.Ліста, стипендіатка Асоціації Ріхарда Вагнера в Байройті (Німеччина). А також була (з 1996р.) віце-президентом

Асоціації українських піаністів, доцентом кафедри спеціального фортепіано Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка, солісткою Львівської та Закарпатської обласних філармоній.

Етелла Чуприк народилася 20 червня 1964 року в м. Виноградів Закарпатської області у багатодітній родині. Серед десятих дітей Етелла була сьомою. Музичний дар, по спадковості, і любов до музики дівчина отримала від діда Ровжо (по материнській лінії), який був скрипалем.

...А починалося все із дитячого захоплення «чорно-білими зубами» звуків – цього «живого полотна», що «найкраще передають почуття й інформацію». Чари клавіш відкрилися їй дуже рано. Мала два з половиною, коли в домі з'явилася піаніно. Якось інструмент не закрили — і те мале дівча, поспішно вмостившись, заграло – здивувало рідних. Бог таки діє через людину: мама дівчинки не пошкодувала 5 карбованців на навчання (хоч за хлопців платила по 3). Учителі з Чехії – Дюсі-бачі та Мігаль Варга вчили грати без нот старших братів Етелли, а вона по слуху повторювала їхні уроки. В п'ять років вже дала свій перший концерт в районному будинку культури, де грала твори Шопена, Шуберта та музичні номери з різних оперет...

«Якось ми з татом проходили повз будинок вчительки Юдіти Гергель, з якого лилася чарівна музика, – розповідає Етелла Чуприк. – Я попросила тата постукати у віконечко. Відкрив симпатичний блондин під два метри. «Це не я, – мовив тато, – то моя донька». Він лиш усміхнувся і через віконечко забрав мене з рук батька в музичну світлицю до мого повноліття.» Про свою першу вчительку Етелла згадувала: «Юдіта Гергель – вчителька музичної школи, яка закінчила Празьку консерваторію, була інтелігентом найвищого гатунку, такий собі австрійсько-угорсько-єврейський сплав, ходяча енциклопедія...».

З чуйною допомогою Юдіти Гейзівни Етелла почала заглиблюватись у світ професійного виконавства і розуміння шедеврів світового музичного мистецтва.

До Ужгородського музичного училища Етелла потрапила завдячуючи викладачу цього закладу – Маріанні Степанівні Валковській. «Вона часто приїздила до Виноградова, бо була близькою подругою моєї вчительки – згадувала Етелла. Якось кілька тижнів провела в цьому місті, вирішивши, що мені слід вчитися в училищі. Готувала кілька тижнів, не від'їжджаючи... А восени я вже вчилася в Ужгороді, причому на другому курсі».

Феноменальні слух, пам'ять, працездатність, ранні успіхи зовсім не означали, що Етелла Чуприк отримувала все й одразу. Були проблеми і зі школою (пів року замість вчитися там, вона бігала на додаткові у музичну), і зі вступом, і з уроками у професора в Москві...

Не мала сумнівів Етелла в головному — без Музики їй не жити.

Роки навчання Етелли в музичному училищі були наповнені новими захопленнями і поринанням у музичний світ творів різних композиторів. Вона

обоюнювала роялі, доглядала за ними, полюбовно спілкувалася з ними, обцілювала їх. Неодноразово Етелла залишалася в училищі на ніч і займалася до ранку. Коли Етелла займалася, ніхто не мав сміливості просити її з класу...

А М.С. Валковська, розуміючи, який Божий дар в її руках, не шкодувала свого часу, сил, любові і терпіння до Етелли. Етелла в сім'ї Валковської була як ще одна дитина. Все найкраще було для Етелли – «... найкращі і дорогі парфуми, найкращі прикраси, найсмачніша їжа...» – згадувала Етелла. Водночас Валковська вимагала від Етелли за роялем максимальної віддачі.

«Одного разу, готуючись до конкурсу, – згадувала Маріанна Степанівна, – вчили з нею нову прелюдію і фугу Баха до 12 години ночі і вивчили!» От де був закладений фундамент витримки, наполегливості, розуміння архітектонічної будови бахівських творів. Через роки вона пронесла в собі ці навички, наповнила та розширила багажем нових знань і в розквіті творчих сил виконала весь цикл – 48 Прелюдій і фуг Й.С. Баха.

До Етелли Чуприк ніхто із випускників музичного училища не здавав державний іспит у залі обласної філармонії при переповненій залі. Це був триумф викладача і Етелли Чуприк.

Вже будучи знаною піаністкою і солісткою Закарпатської обласної філармонії, вона завжди після концерту йшла на могилу Мирі-нийні (так вона називала Валковську) і несла найкращі троянди...

У 1986 році Етелла Чуприк закінчує Ужгородське музичне училище і в цьому ж році поступає до Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка в клас професора Марії Юріївни Угляр. Про Марію Юріївну, як і про всіх своїх педагогів, Етелла говорила найвищими словами похвали і вдячності. «Вона фантастична і як музикант, і як людина: стала моїм наставником на все життя. – згадувала Етелла, даючи інтерв'ю. Колись Марія Юріївна була найкращою ученицею Олександра Едельмана. Я і нині, саме з нею продовжую звир'ятися свої кроки в музиці, вона – перший слухач моїх концертів».

Етелла Чуприк – конкурсна піаністка, і в молоді роки вона здобула низку нагород. Все почалося з 1988 року, коли на Міжнародному конкурсі піаністів імені М.Лисенка в Києві вона отримала I премію. «Зі Львова їхала майже нікому не відомою, – згадує Етелла, – а повернулася зіркою». Через два роки взяла участь в у Міжнародному конкурсі піаністів імені С. Рахманінова в Москві: серед 120 учасників посіла третє місце. А у вересні 1991 року брала участь ще в одному великому і престижному Міжнародному конкурсі імені Ф.Ліста в Будапешті, де теж стала третьою.

Після закінчення консерваторії Етелла Чуприк їде до Москви. Як вільний слухач займається у професора Московської консерваторії ім. П.І. Чайковського Євгена Малініна. Готуючись до конкурсу ім. С.Рахманінова, Етелла займається і з Вірою Горностаєвою, теж професором Московської

консерваторії.

У 1994 році Етелла Чуприк стає володаркою Золотої медалі і призу Володимира та Регіни Горовиць на фестивалі-конкурсі у Києві. Тоді ж Леонід Кучма, ще будучи прем'єром, вручив Е.Чуприк знак і посвідчення «Заслужена артистка України».

«Етелла Чуприк зовсім не збиралася ціле життя експлуатувати такий принагідний і органічний для неї образ блискучої віртуозної піаністки, - пише доктор музикознавства Любов Кияновська. – Навпаки, чим більші успіхи супроводжували її концерти, тим більше вона працювала над собою, розширюючи обрії свого художнього амплуа: Бах і Моцарт, Бетховен і сучасна українська музика, власні традиції і Пяццолла, а загалом коло 400 творів для фортепіано і понад 20 концертів для фортепіано з оркестром».

Етелла Чуприк була спеціальною стипендіаткою Асоціації Ріхарда Вагнера в Байройті (Німеччина).

З 1996 року — віце-президент Асоціації українських піаністів.

А з 1998 року — Етелла Олександрівна Чуприк доцент кафедри спеціального фортепіано Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка.

Всі ці роки Етелла грає на сцені, не розлучається з роялем з дитинства. Вона, на правду, була дуже щирою й простою — любила звертатися до публіки словами «дорогі люди». Піаністка, яка досягла найвищих вершин світової слави, бо аплодували їй стоячи у найвідоміших концертних залах багатьох країн, охоче їхала у різні куточки чи то Закарпаття чи інші віддалені міста України — і музикою переповідала цінності життя від Моцарта, Бетховена, Баха... і від себе. Не раз в інтерв'ю повторювала, що мусить відпрацювати подароване Богом.

Етелла любила грати вечорами у пустому залі чи то Львівської, а згодом і Закарпатської філармоній. Вона усамітнювалася з роялем, розмовляла з ним, настроювала його на свій внутрішній лад перед концертами, наповнювала своєю аурою зал, в якому мала грати. Вона ніколи не скаржилася і жодним словом не прохопилася, як їй було важко. Люди слухали щасливу людину, закохану у звуки музики, піаністку, якій є що донести і передати своїм слухачам. *«Талант — це Божя ласка! Або він є, або його нема. Людина, яка має цю печать Божу на собі, мусить знати, що це дано і треба достойно нести. Перед Богом милосердним це — вічна робота. І не варто зациклюватися на грошах» - говорила Е.Чуприк.*

А ще Етелла дуже гарно вміла говорити і ділитися своїми думками про композиторів. От про Сергія Рахманінова, котрого піаністка називала «величезним серцем любові», говорила - «у звуках – як обліпіха: самі вітаміни», про Йогана Себастьяна Баха, творчість якого є фундаментом музичного життя - «...краще нема, глибше нема», про Стравінського — «це так, як пташки на дереві сидять у лісі і співають різними

можливими й неможливими голосами».... І взагалі, Етелла вважала, що «музичне письмо передає любов від Бога». «Та вібрація, яка була закладена в геніальних музикантах, — для нас залишається вічністю, як Біблія».

«Виконавське обличчя Етелли Чуприк змальовують її програми. Вона найкраще відчуває себе у віртуозній музиці романтичного стилю- пише музикознавець Наталія Кашкадамова,- і віддає перевагу композиторам ХІХ століття..Етелла Чуприк представляє тип піаніста- віртуоза, близького до традицій кінця ХІХ сторіччя. В трактуванні музичних творів її здебільшого слугує вроджена інтуїція, опанувати їх допомагають прекрасні музичні дані – техніка і пам'ять. Слухачі люблять цю піаністку за артистизм, яскравий темперамент і ефектну техніку».

З 2010 по 2019 роки - Етелла Чуприк була солісткою Закарпатської обласної філармонії. Вона виступала майже що два місяці із новою сольною програмою, їздила по містам Закарпаття з благодійними концертами. Не оминала вона і своє рідне училище. Неодноразово грала з оркестром народних інструментів коледжу імені Д.Є. Задора під керуванням Заслуженого діяча мистецтв України – Світланою Стегней. З цим оркестром Етеллою зіграні концерт А.Аренського «Фантазія на тему Рябініна» та Д.Гершвіна «Рапсодія на тему блюз». Концерт для фортепіано з оркестром Д. Задора Етелла виконала з симфонічним оркестром Закарпатської обласної філармонії під керівництвом В. Свалявчик-Цанько. Спілкування зі студентами коледжу залишили незабутні враження. А скільки ще нереалізованих планів....

Починаючи з 2010 року Е.Чуприк захопилася виконанням повноциклічних програм. Вже у 2009 році заграла у двох вечорах всі етюди Ф. Шопена, а у 2013 році – два томи Добре темперованого клавіру Й.С. Баха. На протязі 2014

-2015 років подарувала закарпатській публіці виконання всіх сонат Л.ван Бетховена, згодом, у 2016-2017 роках – всіх сонат В.А. Моцарта. «Піаністка вражає своєю наполегливістю і витримкою», – пише Н.Кашкадамова.

А от що пише Л. Кияновська: «...артистка звертається до історичного концерту, коли в програмі підноситься один жанр або творчість одного композитора. Форма ця настільки важка і небезпечна, що вимагає від виконавця максимального зосередження і пошуку «різноманіття в єдності», тонких смислових гранейЩоб досягнути успіх у таких концертах, мало бути просто добрим музикантом, професійним, грамотним, віртуозним. Потрібно вміти настільки глибоко перевтілитись в «образ автора»....., щоби утримати слухача в напрузі впродовж кількох годин..... Етеллі знаменито піддаються ці мистецькі вершини».

Коли почався ремонт Львівської філармонії і ніде було грати, Етелла захотіла навчитися малювати, її «кликали» ікони: «Кожного ранку чекаю

інформацію: що я маю робити, – ділиться своїми роздумами Етелла,- а потім — працюю до того часу, допоки руки не зупиняться. І чим більше малюю Бога, тим краще рояль звучить». В одному з інтерв'ю Етелла розповідає: «Мені живеться з Богом найкраще: коли малюю, граю до нього, можу виразити своє ставлення на полотні і в звуках. Це моя молитва».

В 2016 року Етеллі Олександрівні присвоєно звання народної артистки України.

Самобутнім талантом Етелли Чуприк захоплювалися у багатьох куточках України, а також в Угорщині, Польщі, Іспанії, Німеччині та інших країнах світу. За значний особистий внесок у культурно-освітній розвиток України артистка була удостоєна найвищих державних нагород. А в музичних колах цю виконавицю вже давно прозвали «богинею фортепіано».

Етелла Чуприк гастролювала з симфонічними оркестрами Європи. Виступала з відомими диригентами, зокрема з Джансугом Кахідзе, Федором Глущенком, Володимиром Сіренком, Андрашом Лігеті, Єжи Сальваровскі, Богуславом Мадеєм, Володимиром Понькіним, Робертом Кенігом, Рейнхардом Сейфрідом, Андрашом Келлером.

... 14 грудня 2019 року Етелла Чуприк дала свій останній концерт у Львівській філармонії, а 25 грудня того ж року її не стало...

« Я в середині дуже щаслива людина. Тому і мій вік не відповідає вигляду. Бог створював людей, щоб вони були щасливі. Так і треба жити. Тішитися кожен день життям і всім , що маєш. Той, хто дає, той і має».

(Етелла Чуприк)